

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A034 Lepelaar² *Platalea leucorodia*, niet-broedvogel (Versie oktober 2024)

Deze bouwsteen richt zich op de Lepelaar in de hoedanigheid van niet-broedvogel. De grootste aantallen worden bereikt in de maanden juli-september wanneer Lepelaars met hun vliegvlugge jongen nog enige tijd in Nederland pleisteren. Ze verblijven dan met name in grote moerasgebieden en intergetijdegebieden in het Wadden- en Deltagebied, waar ze een deel van de rui doorbrengen en reserves opbouwen voor de trek naar de overwinteringsgebieden in Zuidwest-Europa en West-Afrika. In de trektijd worden onze eigen broedvogels aangevuld met Deense en Duitse broedvogels. Slechts een heel klein deel van de broedpopulatie, vooral juvenielen, blijft in Nederland om te overwinteren. Buiten de broedtijd concentreren Lepelaars zich in gebieden met ondiep water (10-30 cm), een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen (ondiep water, eilandjes, zandplaten). Geschikte voedselgebieden worden gekenmerkt door een vaste bodem, een matig dichte begroeiing en een hoge dichtheid aan prooidieren. Het dieet van de Lepelaar is zeer gevarieerd, maar bestaat voornamelijk uit vis en in zoute wateren wordt ook veel op garnalen en steurgarnalen gejaagd. In Nederland verblijft in de winter ca. 1% van de West-Europese flyway-populatie, die voorkomt van Noord-Denemarken tot Zuid-Spanje. In de doortrekperiode zijn de aantallen veel hoger, wanneer zo'n 30-40% van de flyway-populatie ons land aandoet.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerende landelijke doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.225 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	1.225 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 850 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	850 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	850 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	2.800 vogels (seizoensgemiddelde)

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Lepelaar als niet-broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Genoemd in Bijlage I van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als broedvogel en niet-broedvogel.

³ Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ De som van maandelijks schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

⁵ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

aanvullende regionale opgave. In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Het grootste aandeel van de overwinterende vogels komt voor in de rijkswateren, waar gestuurd moet worden op minimaal het landelijke doel van 850 vogels (seizoensgemiddelde). Voor de andere regio's is behoud van eventuele foerageerlocaties, slaapplekken en pleisterplaatsen voldoende.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Lepelaar als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	2.100	75%	matige toename	850
Noord-Brabant	200	7%	stabiel	behoud eventuele foerageerlocaties en slaapplekken
Zuid-Holland	120	4%	matige toename	
Friesland	90	3%	matige toename	
Zeeland	90	3%	matige toename	
Groningen	50	2%	matige toename	
Flevoland	40	2%	stabiel	
Gelderland	40	2%	sterke toename	
Noord-Holland	40	1%	matige toename	
Overijssel	20	1%	onzeker	
Overige regio's	14	elk <1%	-	
Landelijk	2.800	100%	matige toename	850

Prioritering

De Lepelaar bevindt zich als niet-broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Lepelaar als niet-broedvogel wordt als ‘gunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de soort in Nederland voorkomt, is toegenomen in vergelijking met de periode rond 1980, dus ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn. Het aspect verspreidingsgebied kan dan ook als ‘gunstig’ beoordeeld worden. Het aspect populatie wordt als ‘gunstig’ ingeschat, want de lange termijntrend vertoont een sterke toename (tabel 2, figuur 1) en de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) van 2.800 vogels (seizoensgemiddelde) bevindt zich ver boven de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie van 850 vogels (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder en generieke uitleg box 1). Het leefgebied is in voldoende omvang en kwaliteit aanwezig, de matige toename in aantallen op de korte termijn en de afwezigheid van grote knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als ‘gunstig’ wordt beoordeeld. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI van de Lepelaar als niet-broedvogel ook op alle aspecten als ‘gunstig’ ingeschat.

Nadere onderbouwing GRW⁶

De populatieomvang van de Lepelaar als niet-broedvogel ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (Directive Value, DV) bedroeg 110 vogels (gemiddeld seizoensgemiddelde 1977/78-1981/82). Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt, en dus als GRW kan dienen, wordt deze vergeleken met de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). De EGR voor Lepelaar betreft de gemiddelde populatieomvang in 1980/81-2009/10 (850 vogels), een periode die voor viseters van estuariene wateren zoals de Lepelaar als gunstig wordt beschouwd (zie box 1, Vogel *et al.* 2021). Omdat er voor deze groep viseters geen korte (relatief) stabiele periode te definiëren valt die als gunstige referentie kan dienen, is gekozen voor het gemiddelde over een langere periode als EGR. De EGR ligt met 850 vogels boven de DV van 110 vogels, waarmee de GRW wordt bepaald op een seizoensgemiddelde van 850 vogels overeenkomstig de EGR.

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	2.800 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	matige toename (5,3% per jaar)
Beoordeling lange termijntrend	1980/81-2019/20	sterke toename (8,9% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	EGR	850 vogels (seizoensgemiddelde)

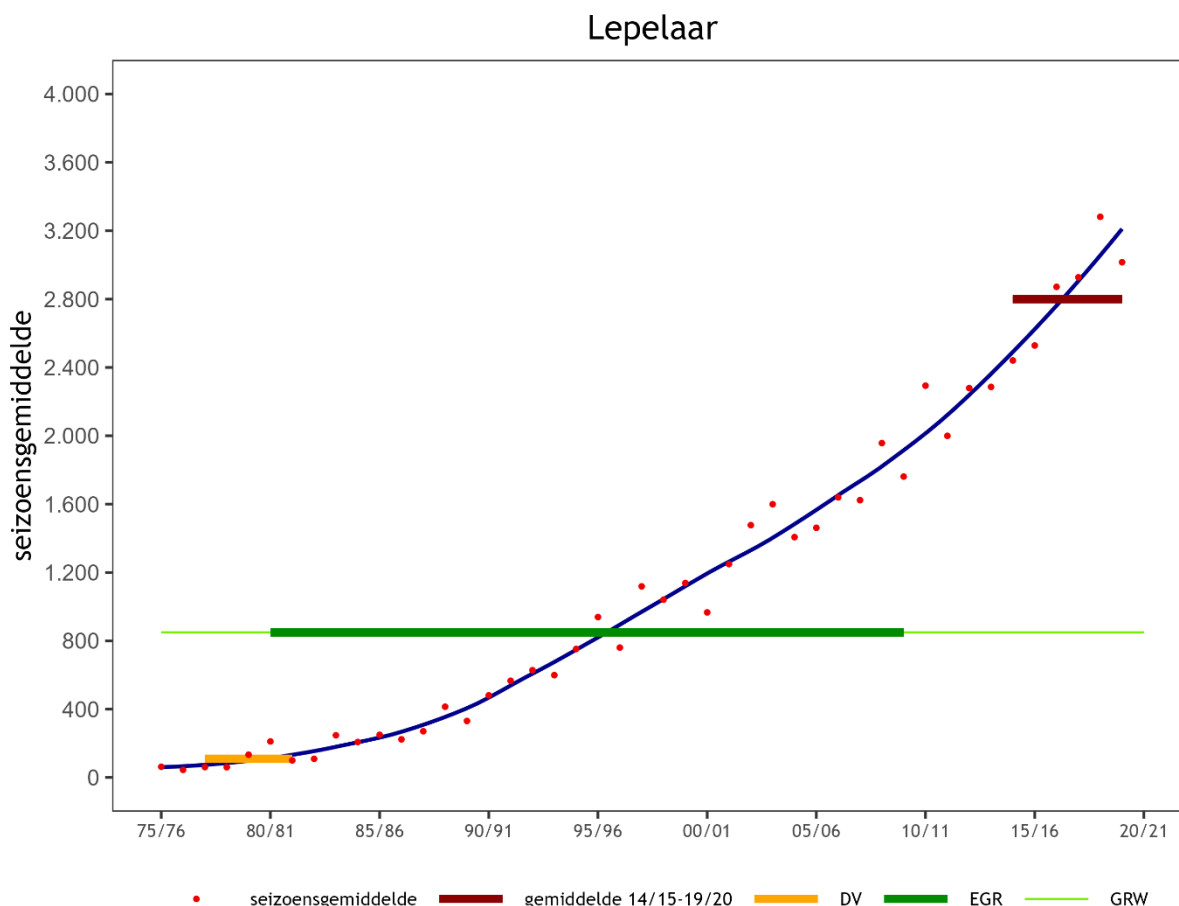
⁶ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor niet-broedvogels

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor niet-broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 seizoenen aangehouden: de periode 1977/78-1981/82. Wanneer de DV aantoonbaar gunstig is, wordt de GRW gelijk gesteld aan de DV. Er zijn echter gevallen waarbij de periode rondom 1980 aantoonbaar geen gunstige periode is, bijvoorbeeld als gevolg van drukfactoren zoals waterkwaliteit en doorwerking van pesticiden.
- Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt wordt deze vergeleken met de *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt net als bij broedvogels de gemiddelde populatieomvang in een periode waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren. Deze gunstige referentieperiode varieert per 'voedsel-habitatgilde', soorten die overeenkomstige eisen stellen aan hun leefgebied (zie tabel 5.2 in Vogel *et al.* 2021). Wanneer de EGR op een hoger niveau dan de DV ligt, dan geldt de EGR als GRW; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Als GRW geldt dus de DV *tenzij* de EGR hoger is.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die beïnvloed is door een ontwikkeling vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn die het leefgebied van een soort onomkeerbaar heeft verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij enkele soorten die in belangrijke mate gebruik maken van het Zuidwestelijke Deltagebied. Door de Deltawerken is foerageergebied definitief verloren gegaan en per relevante soort is dit in mindering gebracht op de GRW.
- In sommige gevallen kan de EGR niet worden bepaald, bijvoorbeeld omdat de soort sterk toeneemt (>1% per jaar). Dit is o.a. het geval bij soorten die zich recent gevestigd hebben. Dan is de GRW bepaald op het gemiddelde van de periode 2014/15-2019/20.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Lepelaar als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van de aantallen (seizoensgemiddelde, rode punten). Dit populatieverloop is weergegeven met een donkerblauwe solide lijn. Relevante waarden, inclusief de periode waar deze betrekking op hebben, zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1977/78-1981/82, oranje), Ecologisch Gunstige Referentie (EGR, donkergroen) en populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

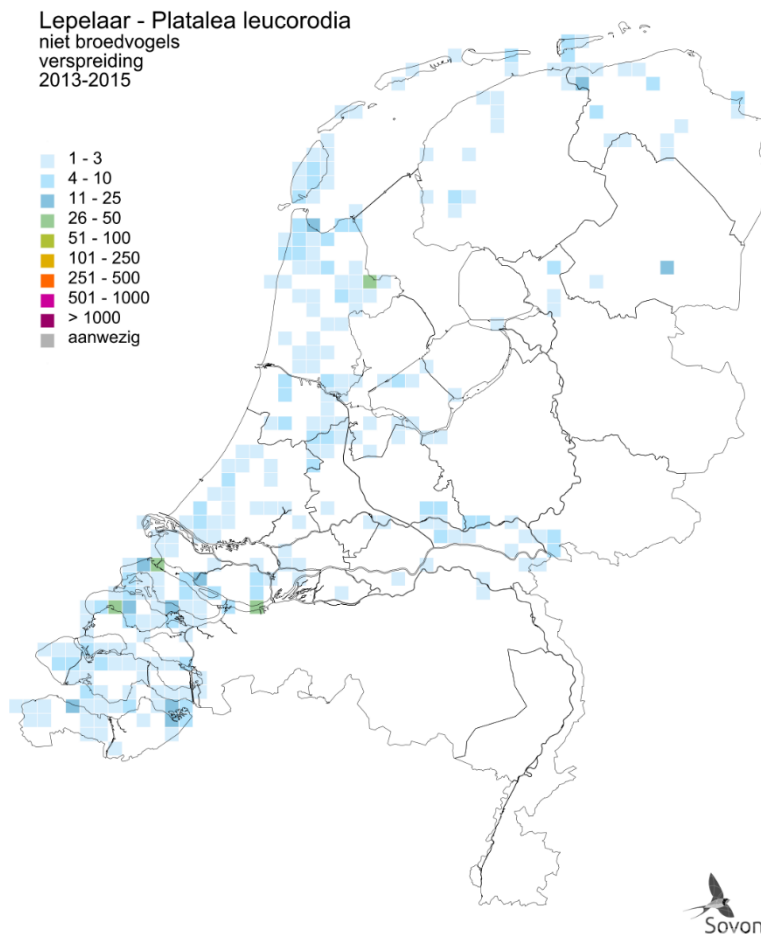
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 850 vogels (seizoensgemiddelde). Met gemiddeld 2.800 vogels ligt de huidige populatie (2014/15-2019/20) daar ruim boven.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

Vanaf de jaren tachtig neemt de niet-broedpopulatie van Lepelaars in Nederland toe. Dit heeft voornamelijk te maken met de vertienvoudiging van de Nederlandse broedpopulatie (de Goeij 2018), die in de nazomer (juli-september) in het Wadden- en Deltagebied verblijft om te ruien en op te vetten voor de trek naar de overwinteringsgebieden en die aan het eind van de winter/begin van het voorjaar (februari/maart) terugkeren om te broeden. De vestiging en groei van kolonies in het Duits-Deense Waddengebied kunnen eveneens een kleine bijdrage hebben geleverd aan de sterke toename van het aantal niet-broedende Lepelaars in ons land. Buiten de broedtijd zijn Lepelaars met name te vinden op Texel, in Noord- en Zuid-Holland en in het Deltagebied, waar ze zowel in zoet, brak als zout water foerageren (figuur 2). In de nazomer worden ook kleine concentraties Lepelaars vastgesteld in moerasgebieden in Laag-Nederland.

Figuur 2. Verspreiding van de Lepelaar als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GSvI van de Lepelaar als niet-broedvogel in de weg staan. Vermesting vormt wel een aandachtspunt, omdat dit het doorzicht in water beperkt en daardoor het foerageren voor de Lepelaar vermoeilijkt (Provincie Noord-Holland 2023), evenals overbevissing door garnalenvissers (Oudman *et al.* 2018). De onderstaande analyse richt zich dan ook op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- De Lepelaar heeft buiten de broedtijd een middelgrote verstoring gevoeligheid. Foeragerende individuen in open landschap en langs oevers van wateren zijn gevoelig voor verstoring. Groepen Lepelaars vliegen vaak ver weg van een verstoringlocatie en reageren redelijk traag in hun reactie om terug te keren na verstoring. De soort heeft rustige foerageergebieden nodig op ruime afstand (meer dan 200-300 m) van paden of vaarroutes, of op ontoegankelijke plekken (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Lepelaars hebben behoefte aan rustige foerageergebieden met ondiep (10-30 cm) zoet en zout visrijk water, bij voorkeur in moerasgebieden of in geulen en plassen op droogvallende platen in intergetijdengebied. Ook zoeken ze hun voedsel in sloten in het boerenland (ministerie van I&W 2016, Provincie Noord-Holland 2016). Echter door te hoog opzetten van het waterpeil, door ontwatering van polders, door dichtslibben van poldersloten en door het te kaal houden van steile slootoevers kunnen voedselbiotopen ongeschikt worden. Ook het niet kunnen passeren van waterkeringen door vissen en een afname van de visstand ten gevolge van algenbloei zorgen voor een afname in het voedselaanbod. Geschikte voedselgebieden worden gekenmerkt door een vaste bodem, een matig dichte begroeiing en een hoge dichtheid aan prooidieren o.a. kleine vis (zoals driedoornige en tiendoornige stekelbaarzen), garnalen, watertorren, libellen, vlokreeften, zoetwatermosseltjes, wormen, amfibieën en hun larven (Provincie Noord-Holland 2016).

- Lepelaars rusten en overtijden vaak in groepen op kwelders en wadplaten langs grote wetlands (hoogwatervluchtplaatsen) en in rustig gelegen ondiepe wateren of oevers, o.a. in natuurgebieden. In binnendijkse gebieden zoekt de soort vaak de beschutte delen in voedselgebieden op (Provincie Noord-Holland 2016). Rustplaatsen en voedselgebieden van niet-broedende Lepelaars liggen meestal op korte afstand van elkaar in hetzelfde gebied. Het is belangrijk dat rust in deze biotopen gewaarborgd blijft.
- Om vermessing tegen te gaan, en zo het doorzicht van het water in foerageergebieden van de Lepelaar goed te houden, is het belangrijk om de instroom van nutriënten te verminderen. Een mogelijke oplossing hiervoor is om het water te filteren, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van helofytenfilters. Een andere optie is een open verbinding met de Grevelingen of de Oosterschelde, waardoor het nutriëntrijke water uit het Krammer-Volkerak door kan stromen naar andere gebieden (Provincie Zuid-Holland 2022a).
- In de Oosterschelde zijn zeegrasvelden ontwikkeld om de aanwezigheid van vis te stimuleren. Zeegrasvelden kunnen door vissen worden gebruikt voor ei-afzet, of om in te schuilen. Zeegrasvelden worden aangelegd door vanaf een donorlocatie te plaggen en vervolgens aan te planten (Provincie Zuid-Holland 2022b). Een andere optie om het onderwaterleven te bevorderen, is de aanleg van kunstmatige riffen in de vorm van een Modular Sealife System (MOSES), wat al sinds 2019 wordt toegepast in het Haringvliet. De resultaten hiervan worden nog onderzocht, maar de kunstmatige riffen waren al binnen een jaar bewoond door verschillende vissoorten en macrofauna (Provincie Zuid-Holland 2022b).

Regionale verschillen

De mate van verstoring zal regionaal verschillen, maar een gedegen overzicht per regio ontbreekt. In het beheerplan van het Natura 2000-gebied Texel staat beschreven dat de Lepelaar een grote verstoringsgevoeligheid heeft (>100 meter) en snel opvliegt bij (water-)recreatie. Ze kiezen bij voorkeur veilige, rustige plekken uit met weinig storende factoren, zowel voor het voedselgebied als de gemeenschappelijke rustplaatsen (Provincie Noord-Holland 2016).

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

In veel natuurontwikkelingsgebieden binnen het Natura 2000-netwerk en op gronden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt gestuurd op ontwikkeling van natte natuur. Dit gebeurt op grotere schaal onder andere via de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Een project met perspectieven voor de Lepelaar is o.a. 'Oostvaardersoever'. Door de aanleg van natte verbindingen van het Markermeer naar de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen krijgt het gebied er een voedselrijk ondiepwatergebied bij. Door het creëren van deze ondiepe zone krijgt de biodiversiteit in het Markermeer een impuls, wat de uitwisseling van vis tussen de Oostvaardersplassen en het Markermeer ondersteunt. Ook wordt gezocht naar functionele verbindingen tussen de binnendijkse plassen en het Markermeer voor een betere uitwisseling van water en voedingsstoffen en wordt vismigratie mogelijk. In het project 'Marker Wadden' worden twee extra eilanden aangelegd om nieuw leefgebied te realiseren, welke mogelijk dienst kunnen doen als rustplaatsen. Ook het project Wieringerhoek biedt perspectieven, waarbij nieuw leefgebied wordt aangelegd tussen het IJsselmeer en de Waddenzee. Hierbij wordt een geleidelijke overgang van zoet naar zout water met meer ondiepe zones gecreëerd, waardoor nieuw foerageerhabitat voor Lepelaars ontstaat.

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Nederlandse broedvogels trekken in het najaar naar overwinteringsgebieden in Zuidwest-Europa en West-Afrika, ca. 1% van de West-Europese flyway-populatie verblijft in de winter in Nederland. Deze flyway-populatie omvatte in de periode 2013-2018 naar schatting tussen 190.000-240.000 vogels, en nam in de periode 2009-2018 toe (Wetlands International 2022). De winterpopulatie Lepelaars neemt ook toe in andere Europese landen, zoals België, Frankrijk, Spanje, Portugal en Hongarije (EIONET 2022). De soort laat een positieve broedpopulatietrend zien in zowel Nederland (Boele *et al.* 2021) als in de rest van West-Europa, waar de populatie meer dan verdubbeld is tussen 1991 en 2012. De broedpopulatie van de Lepelaar in West-Europa groeit met meer dan 5% per jaar sinds 1995 (Keller *et al.* 2020). De Lepelaar is op Europees niveau gecategoriseerd als een soort van 'Least Concern' in de IUCN Rode Lijst (Birdlife International 2021).

Kennisleemtes

Er zijn op dit moment geen kennisleemtes die het behouden van de GSvI in de weg staan.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Lepelaar zich als niet-broedvogel in een GSvI en het toekomstperspectief is 'gunstig'. In samenhang met de sterke populatiegroei kan behoud van de GRW voor de populatie van 850 vogels (seizoensgemiddelde) als haalbaar worden beoordeeld voor 2050.

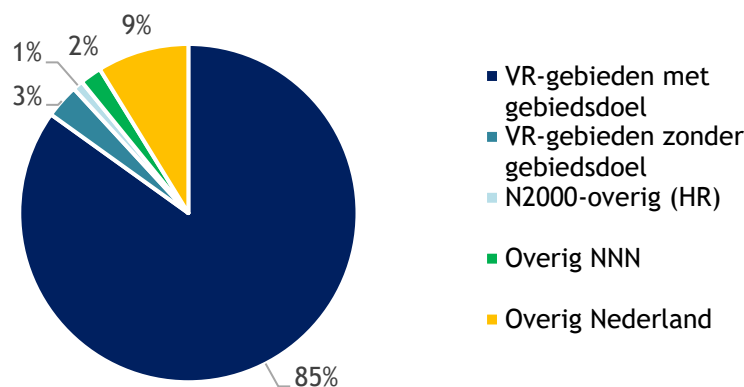
3. Advies landelijk doel

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 850 vogels (seizoensgemiddelde), terwijl de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) gemiddeld 2.800 vogels betreft. De aantallen nemen zowel op korte als lange termijn toe en het toekomstperspectief is als 'gunstig' beoordeeld. Het ligt mogelijk eerder voor de hand om de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) als uitgangspunt voor het landelijk doel te nemen, maar mogelijk is dit een piekperiode. Dergelijke aantallen zijn in ieder geval de afgelopen decennia niet aanwezig geweest. Het advies is om het landelijk doel op 850 vogels te stellen, een waarde die in dit verband als absolute ondergrens beschouwd moet worden.

IV. Regionale opgave

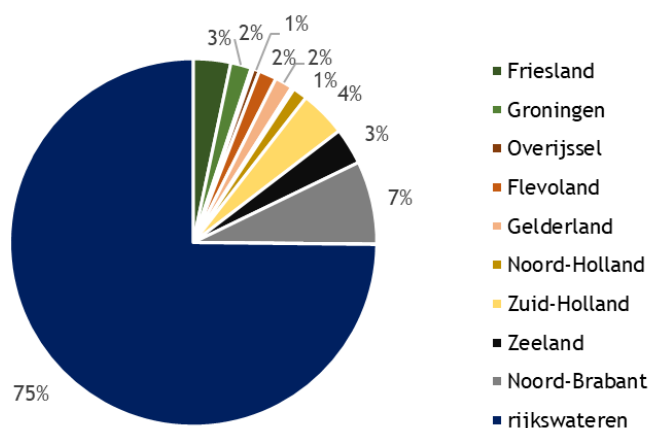
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes seizoenen verbleef 85% van de bij ons overwinterende Lepelaars in vogelrichtlijngebieden met gebiedsdoel (figuur 3). Bijna 10% verbleef in 'overig Nederland' en een klein aandeel (1-3%) in vogelrichtlijngebieden zonder gebiedsdoel, 'overig NNN' en overige Natura 2000-gebieden.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Lepelaar als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Lepelaars overwinteren in bijna alle regio's, behalve in Drenthe, Utrecht en Limburg waar minder dan 1% overwinterd (figuur 4). Driekwart van de Lepelaars overwintert in de rijkswateren. Noord-Brabant herbergt 7% van de populatie en de andere regio's slechts tussen de 4 en 1%.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Lepelaar als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

Het belangrijkste foerageer- en slaappleedsgebied voor overwinterende Lepelaars is de Waddenzee (tabel 3). Ook het Deltagebied, m.n. Oosterschelde en Westerschelde & Saefthinghe, is belangrijk voor de soort om te foerageren of te slapen.

Tabel 3. De belangrijkste gebieden voor de Lepelaar als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde of -maximum). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde. VR* = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Lepelaar als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidige instandhoudingsdoel.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f,s (g)	1.199	42%	520
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f,s (g)	215	8%	30
Westerschelde & Saefthinghe	VR*/HR	rw	f,s (g)	178	6%	30
Markiezaat	VR*	NB	f (g)	123	4%	50
Biesbosch	VR*/HR	NB	f (g)	108	4%	10
Haringvliet	VR/HR	rw	f (g)	108	4%	160
IJsselmeer	VR*/HR	rw	f (g)	90	3%	30
Duinen Vlieland	VR*/HR	Fr	s (m)	219	3%	90
Voordelta	VR*/HR	rw	f,s (g)	68	2%	10
Krammer-Volkerak	VR*/HR	rw	f (g)	57	2%	40
Markermeer & IJmeer	VR*/HR	rw	f (g)	54	2%	1
Duinen Goeree & Kwade Hoek	VR*/HR	ZH	f,s (g)	52	2%	20
Lauwersmeer	VR*	Gr	f (g)	39	1%	80
Oostvaardersplassen	VR*	Fl	f (g)	39	1%	110
Hollands Diep	VR*/HR	rw	f (g)	34	1%	4
Grevelingen	VR*/HR	rw	f (g)	28	1%	70
Veerse Meer	VR*	rw	f (g)	16	1%	4
Ketelmeer & Vossemeer	VR*	rw	f (g)	8	<1%	8
Veluwevandenmeren	VR*/HR	rw	f (g)	4	<1%	3
Lepelaarplassen	VR*	Fl	f (g)	2	<1%	10
Zwarte Meer	VR*/HR	rw	f (g)	2	<1%	3
Eilandspolder	VR*/HR	NH	f (g)	2	<1%	2

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied

en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Lepelaar is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Lepelaar geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Het grootste aandeel van de overwinterende vogels komt voor in de rijkswateren, waar gestuurd moet worden op minimaal het landelijke doel van 850 vogels (seizoensgemiddelde). Voor de andere regio's is behoud van eventuele foerageerlocaties, slaapplekken en pleisterplaatsen voldoende.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Lepelaar als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	2.100	75%	matige toename	850
Noord-Brabant	200	7%	stabiel	behoud eventuele foerageerlocaties en slaapplekken
Zuid-Holland	120	4%	matige toename	
Friesland	90	3%	matige toename	
Zeeland	90	3%	matige toename	
Groningen	50	2%	matige toename	
Flevoland	40	2%	stabiel	
Gelderland	40	2%	sterke toename	
Noord-Holland	40	1%	matige toename	
Overijssel	20	1%	onzeker	
Overige regio's	14	elk <1%	-	
Landelijk	2.800	100%	matige toename	850

V. Prioritering

De Lepelaar bevindt zich als niet-broedvogel in een GSVI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., VAN KLEUNEN A., KOFFIJBERG K., VERGEER J. W. & VAN DER MEIJ T. 2021. Broedvogels in Nederland in 2019. Sovon-rapport 2021/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE GOEL P. 2018. Lepelaar *Platalea leucorodia*. Pp. 174-175 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.

- KRIJGSVELD K.L., KLAASSEN B. & VAN DER WINDEN J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- MINISTERIE VAN I&W. 2016. Natura 2000 Deltawateren, beheerplan 2016-2022.
- ODUMAN T., DE GOELJ P., PIERSMA T., & LOK T. 2017. Colony-breeding Eurasian Spoonbills in The Netherlands: local limits to population growth with expansion into new areas. *Ardea* 105: 113-124.
- PROVINCIE NOORD-HOLLAND. 2016. Natura 2000-beheerplan Texel.
- PROVINCIE ZUID-HOLLAND. 2022A. Natuurdoelanalyse Krammer-Volkerak. Versie 2 september 2022.
- PROVINCIE ZUID-HOLLAND. 2022B. Natuurdoelanalyse Grevelingen. Versie 14 maart 2022.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- EUROPEAN ENVIRONMENT INFORMATION AND OBSERVATION NETWORK (EIONET). 2022. Population status and trends at the EU and Member State levels. <https://nature-art12.eionet.europa.eu/article12>. Geraadpleegd op 07/06/2022.
- WETLANDS INTERNATIONAL. 2022. Waterbird Population Estimates. <http://wpe.wetlands.org/>. Geraadpleegd op 07/06/2022.